

13.

Formowanie rodziny

I. PROSPEKT WARTOŚCI

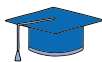
1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój emocjonalno-społeczny

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Kształtowanie własnej tożsamości poprzez więzy rodzinne

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Umiejętność tworzenia więzi rodzinnych

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Jakie są prawa i zadania rodziny?
- Pojęcie „rodziny” w kulturze polskiej i w kulturach innych narodów.
- Kryzys rodziny a kryzys cywilizacji.
- Czy „cywilizacja miłości” jest utopią?

1.5. ZADANIA DLA UCZNIA, SAMOWYCHOWANIE

Normy

- Osoba spełnia swoje powołanie poprzez bezinteresowny dar z siebie samej¹.
- W pojęcie daru wpisany jest wymiar powinności².
- Tożsamość człowieka, która jest oparta na zdolności życia w prawdzie i miłości, otwiera go ku życiu w komunii osób³.

Zasady

- Relację miłości buduję na wzajemnym, bezinteresownym darze z siebie.
- Wolność nie jest dla mnie swobodą czynienia czegokolwiek.
- W swoim osobowym życiu rozwijam wartości miłości i prawdy.
- Zastanawiam się nad moimi zadaniami w rodzinie.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

Normy

- Rodzina jest wspólnotą osób zjednoczonych w miłości. Opiera się ona na osobowej komunii małżonków i dzieci.
- Rodzina jest podmiotem, ponieważ tworzą ją osoby⁴.
- „Dobrem wspólnym małżonków jest miłość, wierność i uczciwość małżeńska oraz trwałość ich związku «aż do śmierci»”⁵.

¹ „Człowiek, będący na ziemi jedynym stworzeniem, którego Bóg chciał ze względu na nie samo, nie może się w pełni odnaleźć inaczej, jak tylko przez szczery dar z siebie samego”. KDK 24.

² „Wolność oznacza nie tylko dar z siebie, ale oznacza też wewnętrzną dyscyplinę daru. W pojęcie daru wpisana jest nie tylko dowolna inicjatywa podmiotu, ale też wymiar powinności”. LdR 14.

³ „Tożsamość ta – to zdolność do życia w prawdzie i miłości; więcej nawet – to potrzeba prawdy i miłości jako wymiaru życia osobowego. Tego rodzaju potrzeba prawdy i miłości otwiera człowieka równocześnie na Boga oraz na wszystko, co istnieje – otwiera go w sposób szczególny na drugiego człowieka, otwiera go ku życiu «w komunii»”. LdR 8.

⁴ „Rodzina – jest to naprzód dobro «bycia razem»: bycie razem stanowi istotne dobro małżeństwa (stąd jego nierozzerwalność) oraz wspólnoty rodzinnej. Dobro to można również określić jako dobro podmiotowości. Osoba jest podmiotem i rodzina jest podmiotem, ponieważ tworzą ją osoby, w których jest ona «zapotomowana»”. LdR 15.

⁵ LdR 10.

Zasady

- Tłumaczę i ukazuję na czym polega prawdziwe człowieczeństwo⁶.
- Nie stosuję prawa panowania silniejszego nad słabszym⁷.
- Zrodzenie i wychowanie człowieka domagają się miłości i wierności.

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

Normy

- Prawo do życia każdego człowieka jest podstawą relacji międzyosobowych⁸.
- Rodzice mają pierwsze i podstawowe prawo do wychowania swoich dzieci.
- Miłość nadaje wychowaniu właściwy kierunek i sens.

Zasady

- Zachęcam uczniów do promowania kultury życia i cywilizacji miłości.
- Szkoła uczestniczy w procesie wychowania młodej osoby na zasadzie pomocniczości⁹.
- Moje relacje w szkole opieram na afirmacji każdej osoby.
- Proces uspołecznienia człowieka dokonuje się w domu rodzinnym i w szkole.

⁶ „Rodzina w Bożej myśli jest pierwszą szkołą człowieczeństwa w każdej poniekąd postaci: bądź człowiekiem!”. LdR 15.

⁷ „Właściwe kryterium, które powinno przesądzać o uznaniu godności osoby – to znaczy kryterium szacunku, bezinteresowności i służby – zostaje zastąpione przez kryterium wydajności, funkcjonalności i przydatności: drugi człowiek jest ceniony nie za to, kim «jest», ale za to, co «posiada, czego dokonuje i jakie przynosi korzyści». Oznacza to panowanie silniejszego nad słabszym”. EV 23.

⁸ „Pod względem prawa do życia każda niewinna istota ludzka jest absolutnie równa wszystkim innym. Ta równość stanowi podstawę wszelkich autentycznych relacji społecznych, które rzeczywiście zasługują na to miano tylko wówczas, gdy są oparte na prawdzie i na sprawiedliwości, uznając i broniąc każdego człowieka jako osoby, a nie jako rzeczy, którą można rozporządzać”. EV 57.

⁹ „Rodzice nie są w stanie zaspokoić wszystkich zapotrzebowań całościowego procesu wychowawczego, zwłaszcza gdy chodzi o wykształcenie, ale również gdy chodzi o całą szeroką dziedzinę uspołecznienia. W tych dziedzinach, gdzie rodzina nie może skutecznie działać sama, zasada pomocniczości wspiera miłość rodzicielską, odpowiada dobru rodziny. Pomocniczość dopełnia w ten sposób miłość rodzicielską, a równocześnie potwierdza jej fundamentalny charakter”. LdR 16.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Proponuję uczniom, aby przygotowali swoje kroniki rodzinne. Materiał o dziejach swoich rodzin może być wzbogacony o zdjęcia, filmy czy inne pamiątki. Uczeń będzie mógł przedstawić członka swojej rodziny, świadka dawnych wydarzeń rodzinnych i historycznych.

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Uczeń wie, że podstawą relacji rodzinnych jest afirmacja człowieka, która dotyczy jego ludzkiej godności. W rodzinie osoby wzajemnie uczą się człowieczeństwa i w pełni je realizują¹⁰. Młody człowiek ma świadomość, że sam w pełni uczestniczy w procesie wychowania. Wie, że przymierze małżeńskie daje początek rodzinie, a rodzina jest wspólnotą życia i miłości. Rozumie, iż życie rodzinne polega na byciu razem. Tworzy i dzieli się dobrem wspólnym z innymi członkami rodziny. Zdaje sobie sprawę, że „im dobro jest bardziej wspólne, tym jest też bardziej własne: moje – twoje – nasze”¹¹. Funkcjonuje w rodzinie – przestrzeni bezinteresownego daru. Różni, że rodzicielstwo jest związane z odpowiedzialnością za nowe życie. Buduje relacje społeczne w oparciu o wartości przekazywane i praktykowane w rodzinie.

1.10. ZAGROŻENIA

Brak darowania siebie może doprowadzić u młodego człowieka do relacji osobowych opartych na egoizmie. Nie będzie on zdolny żyć we wspólnocie osób, jaką jest rodzina. Przyjęcie tzw. wolnej miłości może doprowadzić do postawy używania drugiej osoby, aby osiągać własne cele. Istnieje ryzyko wystąpienia

¹⁰ „Pośród tych wielu dróg rodzina jest drogą pierwszą i z wielu względów najważniejszą. Jest drogą powszechną, pozostając za każdym razem drogą szczególną, jedyną i niepowtarzalną, tak jak niepowtarzalny jest każdy człowiek. Rodzina jest tą drogą, od której nie może się on odłączyć. Wszak normalnie każdy z nas w rodzinie przychodzi na świat, może więc powiedzieć, że rodzinie zawdzięcza sam fakt bycia człowiekiem. A jeśli w tym przyjsciu na świat oraz we wchodzeniu na świat człowiekowi brakuje rodziny, to jest to zawsze wyłom i brak nad wyraz niepokojący i bolesny, który potem ciąży nad całym życiem. [...] Człowiek wychodzi z rodziny, aby z kolei w nowej rodzinie urzeczywistnić swe życiowe powołanie. Ale nawet kiedy wybiera życie w samotności – to i tutaj rodzina pozostaje wciąż jak gdyby jego egzystencjalnym horyzontem jako ta podstawowa wspólnota, na której opiera się całe życie społeczne człowieka w różnych wymiarach aż do najrozleglejszych. Czyż nie mówimy również o «rodzinie ludzkiej», mając na myśli wszystkich na świecie żyjących ludzi?”. LdR 2.

¹¹ LdR 10.

braku odpowiedzialności za przekazywane wychowanie dzieci. Młody człowiek może zacząć pojmować rodzinę jako (zbiorowość) ograniczającą jego wolność.

II. PEDAGOG

2.1. TREŚĆ MATERIAŁU

Więzy rodzinne są szczególnie ważne w naszym życiu. Jednak musimy się nauczyć jak je formować, jak je umiejętnie tworzyć. To nie jest takie proste zadanie. Przede wszystkim formowanie rodziny opiera się na wspólnocie i miłości. Dzięki więzom rodzinnym, dzięki rodzinie, którą założymy, kształtuje się nasza własna tożsamość. Musimy pamiętać, że instytucja rodziny wiąże się również z macierzyństwem i ojcostwem. Rodzice mają prawo do wychowywania swojego potomstwa, a wszystko to dzięki wszechobecnej miłości.

2.2. LITERATURA WYBRANA Z KOMENTARZEM

W *Panu Tadeuszu* Adam Mickiewicz porusza wiele istotnych kwestii. Jedną z nich są więzy rodzinne, co widzimy na przykładzie relacji ks. Robaka z tytułowym bohaterem. Istotnym wątkiem jest także miłość Zosi i Tadeusza, która w oczywisty sposób prowadzi do założenia nowej rodziny.

Wojski odszedł, a starcy, zaczerpnąwszy miodu,
 Zadumani zwrócili oczy w głąb ogrodu,
 Gdzie ów dorodny ułan rozmawiał z panienką.
 Właśnie ułan ujawszy jej dłoń lewą ręką
 (Prawą miał na temlaku, widać, że był ranny),
 Z takimi odezwał się słowami do panny:
 „Zofijo, musisz to mnie koniecznie powiedzieć,
 Nim zamienim pierścionki, muszę o tem wiedzieć.
 I cóż, że przeszłej zimy byłaś już gotowa
 Dać słowo mnie? Ja wtenczas nie przyjąłem słowa:
 Bo i cóż mi po takim wymuszonym słowie?
 Wtenczas bawiłem bardzo krótko w Soplicowie;
 Nie byłem taki próżny, ażebym się łudził,
 Żem jednym mem spójrzeniem miłość w tobie wzbudził.
 Ja nie fanfaron; chciałem mą własną zasługą
 Zyskać twe względy, choćby przyszło czekać długo.
 Teraz jesteś łaskawa twe słowo powtórzyć:
 Czymże na tyle łaski umiałem zasłużyć?
 Może mnie bierzesz, Zosiu, nie tak z przywiązania,
 Tylko że stryj i ciotka do tego cię skłania;
 Ale małżeństwo, Zosiu, jest rzecz wielkiej wagi,
 Radź się serca własnego, niczyjej powagi
 Tu nie słuchaj, ni stryja groźb, ni namów cioci;
 Jeśli nie czujesz dla mnie nic oprócz dobroci,
 Możem te zaręczyny czas jakiś odwlekać,
 Więzić twej woli nie chcę, będziem, Zosiu, czekać.
 Nic nas nie nagli, zwłaszcza że wczora wieczorem
 Dano mi rozkaz zostać w Litwie instruktorem
 W pułku tutejszym, nim się z mych ran nie wyleczę.
 I cóż, kochana Zosiu?

A. Mickiewicz,
Pan Tadeusz,
 wyd. Książka i Wiedza, Warszawa 1987,
 s. 321-322.

W przytoczonym cytacie odkrywamy wartość formowania rodziny. W monologu Tadeusza dostrzegamy jego zamiary co do wspólnej przyszłości, jaką planuje wraz z Zofią, wybranką jego serca. W zasadzie są to oświadczenia

Tadeusza, a wiemy z kart powieści, że Zosia zgodziła się i para zaręczyła się niedługo po tym wydarzeniu. Widzimy więc dwójkę ludzi, których połączyła wzajemna miłość, którzy kochają się i chcą stworzyć rodzinę.

III. NAUCZANIE RELIGIJNE

3.1. NAUCZANIE PAPIESKIE

Rodzina, założona i ożywiana przez miłość, jest wspólnotą osób: mężczyzny i kobiety jako małżonków, rodziców, dzieci i krewnych. Pierwszym jej zadaniem jest wierne przeżywanie rzeczywistości komunii w ciągłym działaniu na rzecz rozwijania prawdziwej wspólnoty osób. Wewnętrzną zasadą, trwałą mocą i celem ostatecznym tego zadania jest miłość: tak jak bez miłości rodzina nie jest wspólnotą osób, tak samo bez miłości nie może ona żyć, wzrastać i doskonalić się jako wspólnota osób.

FC 18.

„Kto wam poda kubek wody – mały gest – w imię moje, nie utraci swojej nagrody”, mówi Jezus (por. Mk 9,41). Tych małych gestów uczymy się w domu, w rodzinie; gubią się one pośród wszystkich innych rzeczy, jakie robimy, ale sprawiają, że zmiane ulega dzień powszedni. Są to ciche rzeczy dokonywane przez matki i babki, przez ojców i dziadków, przez dzieci, przez braci. Są to małe oznaki czułości, miłości i współczucia. Jak ciepła kolacja, na jaką cieszymy się wieczorem, wczesny obiad czekający

na kogoś, kto wstaje wcześniej, aby iść do pracy. Swojskie gesty. Jak błogosławieństwo zanim położymy się spać czy też uścisk, gdy wracamy po ciężkim dniu pracy. Miłość ukazuje się w małych rzeczach, przez dbałość o małe codzienne znaki, które sprawiają, że życie ma zawsze posmak domu. Wiara wzrasta, gdy jest przeżywana i ukształtowana przez miłość. Dlatego nasze rodziny, nasze domy, są prawdziwymi Kościołami domowymi. Są miejscami właściwymi dla wiary, w których wiara staje się życiem, a życie rozwija się w wierze.

Franciszek, Msza św. na zakończenie Światowego Spotkania Rodzin. Homilia, Filadelfia, 27.09.2015. [online:] http://www.vatican.va/content/francesco/pl/homilies/2015/documents/papa-francesco_20150927_usa-omelia-famiglie.html [dostęp: 15.02.2021].

3.2. PISMO ŚWIĘTE

Bądźcie sobie wzajemnie poddani w bojaźni Chrystusowej. Żony niechaj będą poddane swym mężom, jak Panu, bo mąż jest głową żony, jak i Chrystus – Głową Kościoła: On – Zbawca Ciała. Lecz jak Kościół poddany jest Chrystusowi, tak i żony mężom – we wszystkim. Mężowie, miłujcie żony, bo i Chrystus umiłował Kościół i wydał za niego samego siebie, aby go uświęcić, oczyściwszy obmyciem wodą, któremu towarzyszy słowo, aby samemu sobie przedstawić Kościół jako chwalebny, nie mający skazy czy zmarszczki, czy czegoś podobnego, lecz aby był święty i nieskalany. Mężowie powinni miłować swoje żony, tak jak własne ciało. Kto miłuje swoją żonę, siebie samego miłuje.

Ef 5,21-28;
por. Mt 19,5-6.

KKK 2397.

3.3. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

Przymierze dobrowolnie zawarte przez małżonków zakłada wierną miłość. Zobowiązuje ich ono do zachowania nierozzerwalności małżeństwa.

KKK 2398;
por. 2360; 2361.

Płodność jest dobrem, darem i celem małżeństwa. Małżonkowie przekazując życie, uczestniczą w ojcostwie Boga.

IV. LITERATURA

- Franciszek, *Msza św. na zakończenie Światowego Spotkania Rodzin. Homilia*, Filadelfia, 27.09.2015, [online:] http://www.vatican.va/content/francesco/pl/homilies/2015/documents/papa-francesco_20150927_usa-omelia-famiglie.html [dostęp: 15.02.2021].
- Goleman D., *Inteligencja emocjonalna*, tłum. A. Jankowski, wyd. Media Rodzina, Poznań 2012.
- Jan Paweł II, *Adh. Familiaris consortio*, w: tegoż, *Dzieła zebrane*, t. 2, *Adhortacje*, Wydawnictwo M, Kraków 2006, s. 69-132.
- Jan Paweł II, *Enc. Evangelium vitae*, w: tegoż, *Dzieła zebrane*, t. 1, *Encykliki*, Wydawnictwo M, Kraków 2006, s. 533-612.
- Jan Paweł II, *List Gratissimam sane do rodzin z okazji Roku Rodziny 1994*, w: tegoż, *Dzieła zebrane*, t. 3, *Listy*, Wydawnictwo M, Kraków 2007, s. 358-399.
- Jan Paweł II, *Rodzina. Nauczanie moralne Jana Pawła II*, wyd. Polwen, Radom 2006.
- Kongregacja Nauki Wiary, *Katechizm Kościoła Katolickiego*, wyd. Pallottinum, Poznań 2002.
- Mickiewicz A., *Pan Tadeusz*, wyd. Książka i Wiedza, Warszawa 1987.
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Biblia Tysiąclecia*, wyd. Pallottinum, Poznań 2012.
- Rodzina – bezcenny dar i zadanie*, red. J. Stala, E. Ossewska, wyd. Polwen, Radom 2006.

Rodzina na przełomie wieków, red. K. Majdański, wyd. Fundacja Pomoc Rodzinie, Łomianki 2000.

Sobór Watykański II, *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym [Gaudium et spes]*, w: tegoż, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, wyd. Pallottinum, Poznań 2002, s. 526-606.

Wojtyła K., *Promieniowanie ojcostwa*, wyd. Stowarzyszenie Studio Teatr Test, Warszawa 2018.

Wojtyła K., *Przed sklepem jubilera*, Dom Wydawniczy Rafael, Kraków 2011.

Wolski K., *Nazaret – źródło świętości*, wyd. Fundacja Pomoc Rodzinie, Łomianki 2001.

